

Dünya Edebiyatlarında James Joyce

Serhat UYURKULAK¹

YAZAR VE YÖNTEM

İngilizcenin en önemli yazarları arasında yer alan James Joyce (1882-1941), başta öykü ve roman türleri olmak üzere modernist ve II. Dünya Savaşı sonrası çağdaş (veya postmodern) edebiyatı derinden etkilemiş bir isimdir. XX. yüzyılın ilk çeyreğinden ölümüne kadar olan süreçte kurmaca düzyazı biçimleri ile anlatı tekniklerine benzeri görülmemiş yenilikler getiren ve eserlerinde bunların en yetkin örneklerini veren yazar, sadece Britanya, Amerika ve Avrupa coğrafyasında değil tüm dünyada büyük bir ilgi uyandırmış, edebiyatta kalıcı izler bırakmıştır. Şiir ve tiyatro oyunu türlerinde de kalem oynatan Joyce'un belli başlı eserleri *Chamber Music* (Oda Müziği, şiir, 1907), *Dubliners* (Dublinliler, öykü, 1914), *A Portrait of the Artist as a Young Man* (Sanatçının Gençlik Portresi, roman, 1916), *Exiles* (Sürgünler, oyun, 1918), *Ulysses* (roman, 1922) ve *Finnegans Wake* (Finnegan Uyanması, roman, 1939) olarak gösterilebilir. Biz bu çalışmanın odağına Joyce'un kurmaca düzyazı eserlerini alacağız ve bunların dünya edebiyatlarındaki yankılarını, Joyce'un "yazarların yazarı" niteliğinde bir "edebi süperego"² (Caneda-Cabrera, 2001, s. 15) olarak adlandırılmasına yol açan metinlerindeki teknik ve tematik unsurların alımlanma ve kullanılma biçimleri üzerinden değerlendireceğiz.

İngiltere'nin sömürgeci boyunduruğundan kurtulma mücadelesi veren İrlanda ve onun kolonyal başkenti Dublin James Joyce'un doğup büyüdüğü yer-

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Fenerbahçe Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü, serhat.uyurkulak@fbu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-7717-5402.

² Aksi belirtilmedikçe İngilizceden Türkçeye yapılan tüm çeviriler yazara aittir.

bunlar olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Son olarak, Marksist eleştirmenler ve yazarlar ise Joyce'un eserlerinde "alt kültür" ile "üst kültüre" ait parçaların eşit değer taşıyarak bir arada bulunuşuna özel bir önem atfederler. Buna göre Joyce, özünde sınıfsal bir hiyerarşiyi ifade eden alt/popüler ve üst/seçkin kültür ayrımını eserlerinde geçersiz kılmıştır (Bulson, 2006, s. 119). Joyce'un sadık okurlarından olan Oğuz Atay gibi bir yazar da alt-üst kültür ayrımını reddederek ve bunlardan aldığı örnekleri iç içe kullanarak kendi ülkesinin resmi ve seçkin kültür ideolojisinin altını oyan *Tutunamayanlar* adlı romanını kaleme almıştır.

KAYNAKLAR

- Attridge, D. (2004). Reading Joyce. D. Attridge (Ed.), *The Cambridge companion to James Joyce* (ss. 1-27). Cambridge: Cambridge University Press.
- Bulson, E. (2006). *The Cambridge introduction to James Joyce*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Butler, C. (2004). Joyce the modernist. D. Attridge (Ed.), *The Cambridge companion to James Joyce* (ss. 67-87). Cambridge: Cambridge University Press.
- Caneda-Cabrera, M. T. (2001). James Joyce in Europe's literatures. *James Joyce Quarterly*, 38(1/2), 13-17. Erişim tarihi (03.04.2023) (<https://www.jstor.org/stable/25477774>)
- Eliot, T.S. (2005). *Ulysses, Order and Myth*. L. Rainey (Ed.), *Modernism: An anthology* (ss. 165-167). New York: Blackwell Publishers.
- Gürle, M. (2018). *Ölülerle konuşmak: Shakespeare'den Joyce'a Tutunamayanlar'da edebi miras meselesi*. (Ümran Küçükislamoğlu, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Hacht, A. M., & Hayes, D. D. (2009). *Gale contextual encyclopedia of world literature* (2. cilt). Detroit: Gale, Cengage Learning.
- Harvey, D. (1997). *Postmodernliğin durumu*. (Sungur Savran, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.
- Ito, E. (2011). "United States of Asia": James Joyce and Japan. R. Brown (Ed.), *A companion to James Joyce* (ss. 193-206). New Jersey: Wiley-Blackwell.
- Ito, E. (2019). James Joyce-ing world literature. K. Seigneurie (Ed.), *A companion to world literature* (ss. 1-11). New Jersey: Wiley-Blackwell.
- Joyce, J. (1992). *Ulysses*. Londra, New York: Penguin.
- Joyce, J. (2000). *A portrait of the artist as a young man*. Oxford: Oxford University Press.
- Joyce, J. (2012). *Finnegans wake*. Oxford: Oxford University Press.
- Joyce, J. (2016). *Finnegan uyanması*. (Fuat Sevimay, Çev.) İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Joyce, J. (2022). *Sanatçının gençlik portresi*. (Fuat Sevimay, Çev.) İstanbul: İthaki Yayınları.
- Joyce, J. (2023). *Ulysses*. (Fuat Sevimay, Çev.) İstanbul: İthaki Yayınları.
- Levenson, M. (2009). Modernisms. J. McCourt (Ed.), *James Joyce in context* (ss. 262-274). Cambridge: Cambridge University Press.
- Pamuk, O. (1995). Ahmet Hamdi Tanpınar ve Türk modernizmi. *DeFTER*, 23, 31-45.
- Radak, T. (2017). "Poised on the threshold": The unfinalizability of Joycean encyclopedism. *James Joyce Quarterly*, 55(1/2), 79-94. <https://doi.org/10.1353/jjq.2017.0030>
- Salgado, C. A., Price, B. L. & Schwartz, J. P. (2014). The global paradigm in fourth-wave Ibero-American criticism on James Joyce. B. L. Price, C. A. Salgado, & J. P. Schwartz (Ed.), *TransLatin Joyce* (ss. ix-xx). New York: Palgrave Macmillan.
- Tanpınar, A.H. (1988). *Mahur beste*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Tanpınar, A.H. (2013). *Tanpınar'ın mektupları* (Gözden geçirilmiş 6. baskı). (Z. Kerman, Ed.) İstanbul: Dergâh Yayınları.

- Tanpınar, A.H. (2015). *Günlüklerin ışığında Tanpınar'la baş başa*. (İ. Enginün & Z. Kerman, Ed.) İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Tiwari, B. (2013). World literatures and the case of Joyce, Rao, and Borges. S. T. de Zepetnek & T. Mukherjee (Ed.), *Companion to comparative literature, world literatures, and comparative cultural studies* (ss. 382-396). Delhi: Foundation Books.
- Weninger, R. K. (2011). James Joyce and German literature, or reflections on the vagaries and vacancies of reception studies. R. Brown (Ed.), *A Companion to James Joyce* (ss. 137-156). New Jersey: Wiley-Blackwell.